

Els nous llenguatges del pessebre

Enric Benavent

En relació al debat que ha suscitat el pessebre de la Plaça de Sant Jaume de Barcelona voldria fer algunes consideracions:

El pessebre no és en cap cas un intent de reproduir fidelment el naixement de Jesús, ja que d'entrada no tenim cap evidència històrica incontestable que ens pugui dir com va succeir. És ben sabut del caràcter simbòlic que tenen els dos relats evangèlics de la infància que hi ha a la Bíblia, i encara més carregats de simbolismes i imprecisions són els textos apòcrifs que narren aquest esdeveniment. Així doncs qui intenta fer un pessebre amb figures hebrees i en un paisatge hebreu pensant que així s'acosta més al fet històric està idealitzant i sovint traint la història (les cases hebrees amb cúpula al sostre són molt posteriors al segle I, per exemple).

Les representacions del naixement de Jesús sempre s'havien fet vestint els personatges amb la indumentària pròpia de l'època de l'autor. Això no només afecta al pessebre sinó a moltes altres escenes religioses en l'art, i és d'aquesta manera que s'ha pogut veure com vestia la gent al llarg de la història. No és fins a la segona meitat del segle XIX que, fruit d'un afany historicista que estava alimentat per l'aparició de noves branques de la ciència i que va afectar la forma d'apropar-se a la religió, es vesteixen les figures a l'estil hebreu, com volent aproximar-se al Jesús històric.

Fer el pessebre amb personatges vestits d'època i que representen la gent del poble ja era una realitat en els pessebres napolitans del XVIII i en els pessebres provençals, per posar alguns exemples. A Catalunya, l'escultor Ramon Amadeu modelava pastors vestits com els pastors de la Garrotxa, on ell vivia, el mateix passava amb el murcià Salzillo, i la immensa producció de figura popular no fa més que representar al poble en el pessebre. Tota aquesta producció de figures és un llegat etnològic de primera categoria ja que amb l'estudi del vestuari i dels personatges es pot arribar a veure un retrat de l'època. Això no passarà mai amb les figures que porten indumentària hebrea ja que no fan referència a res de la societat que les ha fetes o usades.

El pessebre d'estil català, s'ha quedat en la idealització de la vida rural que van fer els burgesos del XVIII i XIX. El pessebre tal com l'entendem avui en dia és un producte de la burgesia urbana vuitcentista, que intentava reproduir la natura i la vida rural a l'interior d'una casa urbana. En aquest sentit podríem dir que no ha

evolucionat i qualsevol cosa que s'aparti d'aquest cànon o de l'estil hebreu a alguns els costa considerar-lo pessebre.

El pessebre no és, doncs una representació històrica sinó més aviat l'expressió d'una presència divina enmig d'una realitat mundana. És l'expressió d'un naixement, d'una renovació. Per això cada època ha volgut expressar-se en el pessebre.

Els pessebres de la Plaça de Sant Jaume són una mostra clara del que hauria de ser un pessebre actual, un pessebre del segle XXI. No es pot criticar que no conservi la tradició ja que les tradicions es conserven adaptant-se. No es pot dir que no és respectuós amb el misteri cristià ja que l'encarnació és precisament això Déu es fa present en la història dels homes i de les dones, i això és el que representa també el pessebre de la Plaça de Sant Jaume, Déu es fa present avui enmig dels homes i dones d'avui. És molt cristià aquest missatge.

És normal però que hi hagi persones que no apreciïn aquest esforç d'actualització d'una expressió artística i popular tan tradicional, de fet els artistes que han suposat un pas endavant a la història de l'art normalment no han estat compresos pels seus contemporanis.

Enric Benavent
Col·lectiu El Bou i la Mula
Desembre de 2004